

Skutečná diskuse

Není žádným tajemstvím, že organizace dané konference s tak provokativním námětem nebyla jednoduchá. Pro Komisi bylo důležité, aby tato konference vyústila ve skutečnou diskusi. V tomto ohledu můžeme českému předsednictví poděkovat. Zúčastnili jsme se velmi kvalitní diskuse, a to nejen díky příspěvkům z různých oborů, ale také díky vysoké úrovni vzájemného naslouchání, přestože byl náš čas samozřejmě omezen. Přitom se několikrát projevíly emoce. Ostatně jinak to ani nebylo možné, neboť se jedná o téma, které se nás hluboce dotýká, vždyť nejsme jen odborníci nebo státní úředníci: jsme také muži a ženy, mnohdy rodiče a prarodiče.

Konsensus o významu rodinného života

Naše diskuse se zapsala do konsensu, který je vhodné připomenout, neboť patří mezi nedávné *acquis* EU. Názory na nástroje a metody pro podporu rodin s dětmi se sice rozcházejí, nicméně jsme se shodli na významu rodinného života, a to jak z pohledu členů rodiny, tak z pohledu společnosti. To je také předmětem smyslu *Evropské aliance pro rodiny*, která vznikla během německého předsednictví a které Komise přikládá velký význam. I tento konsensus musí vzít v úvahu demografický vývoj a změny v chování Evropanů (a Evropanek), kteří stále častěji v určité době přestávají žít v rodině a žijí osamoceně. Z toho také vyplývá nezbytnost *nových forem solidarity*, které budou trvání rodin podporovat.

Další konsensus: Poznat naše odlišnosti a respektovat je

Díky této diskusi Evropská komise lépe poznala naše národní odlišnosti a vlivy minulosti, které ovlivňují naše preference a náš výběr v současné společnosti. Jak připomněl pan ministr Nečas, názory předsednictví se také chápou ve světle zvláštní zkušenosti, která před třiceti lety nadměrně upřednostňovala institucionalizaci péče o malé děti, a to na úkor vztahů mezi rodiči a dětmi. Z toho vyplývá jeden velmi důležitý závěr, který již zmínil pan komisař Špidla: s barcelonskými cíly a směrnicemi o souladu (tyto dva prvky by neměly být nikdy oddělovány) EU poskytuje směry a styčné body, uvnitř kterých *musí být členské státy a evropské společnosti schopny nalézt svoji vlastní cestu*.

První závěr: Velmi přínosné hledisko, blaho dětí

Důležitým přínosem této konference bylo, že kladla důraz na stanovisko dětí. Diskuse tak byla obohacena o „dobrou“ politiku a zároveň jsme se vyvarovali toho, abychom byli nevědomky v zajetí vize, v níž by dominovala stanoviska dospělých, mužů a žen, zejména když jde hlavně o přípravu budoucnosti.

1 Závěry konference českého předsednictví ve dnech 5. a 6. února 2009 v Praze, které představil pan Jérôme Vignon, ředitel pro sociální ochranu a integraci Generálního ředitelství pro zaměstnanost.

Zdálo se mi, že tato perspektiva blaha dětí, vedoucí k jemným nuancím kontrastu mezi moderní a tradiční vizí rodinné politiky, zdůrazňovala význam volby života párů a rozsah svobody, který jim musí být ponechán. Z pohledu blaha dětí rodičovská péče a péče v jeslích nebo mateřských školách nemůže být navzájem porovnávána bez toho, abychom vzali v úvahu tento parametr výběru životního stylu rodičů: volba sdílení rodinných povinností, volba profesního života. Otázka blaha dětí nás tedy dovedla k diskusi o *základních tématech výběru a kvality*. Ještě se k tomu vrátím.

Druhý závěr: Dobré důvody pro pokračování v současné orientaci Evropské komise.

S ohledem na jádro diskuse (máme nebo nemáme rozvíjet přístupnost jeslí a mateřských škol?) Vás neudiví můj závěr, tj. že Komise nezměnila svůj názor na svoji obecnou orientaci, která byla také potvrzena při debatách na schůzi ministrů. *Barcelonské cíle a legislativa v oblasti sladění profesního a rodinného života* jsou i nadále rámce, ve kterých musí každý členský stát najít svoji vlastní cestu.

Musím nicméně reagovat na kritiky, které zde Komise obdržela: není pravda, že se podřizuje pouze perspektivě diktované trhem práce a pracovních příležitostí. Debaty prokázaly, že existují minimálně dva důvody, které tento rámec přesahují:

1. EU doprovází směr evropských společností, tedy velký rozvoj forem rodiny a nezbytnost i zájem žen o profesní činnost. V tomto smyslu by tedy nepodporování souladu nebo opomíjení přístupu ke službám předškolní péče znamenalo odmítnutí rovnosti příležitostí, což je jedna ze zásadních hodnot Smlouvy. Také by to vedlo k prohloubení jedné z hlavních příčin, proč se Evropané vzdávají svého přání mít dítě. Do roku 2050 se 8 evropským zemím podaří výrazně zbrzdit nárůst míry závislosti díky své demografické dynamice. Z těchto 8 zemí jich 7 zavedlo rodinné politiky, které považujeme za moderní, protože uznávají rovnost příležitostí.
2. Právě tato orientace ve prospěch sladění a přístupu ke službám je také odpovědí na situaci mimořádné chudoby, ve které se v Evropě nacházejí zejména neúplné rodiny. Jak připomněla paní Hostaschová, naší otázkou není pouze blaho dětí. Jedná se také a zejména o blaho chudých dětí. V současné době z důvodu nedostatečných služeb nebo obtížného přístupu k zaměstnání téměř 10% evropských dětí žije v rodinách, ve kterých žádný dospělý nepracuje: aniž bychom popírali význam rodičovské péče, existuje zde otázka: bude tato rodičovská péče stačit k tomu, aby tyto děti v budoucnosti netrpěly chudobou?

Třetí závěr: Péče o děti v zařízeních a rodičovská dovolená nesmí být postaveny proti sobě, ba právě naopak

Ohlasy této konference proto rozhodně nenechávají Komisi lhostejnou. Komise naslouchala. Mě osobně velmi zaujaly prezentované analýzy, které ukazovaly, že aby si mohli rodiče, muži a ženy, skutečně vybrat, je třeba zvýšit kvalitu *rodičovské dovolené a služeb poskytovaných při péči o děti* tak, aby odpovídaly nejen rozvoji dětí, ale také blahu rodičů. V hloubi této pozornosti věnované kvalitě péče, včetně rodičovské péče, se možná

skrývá velké ponaučení, které jsem si já z této konference odnesl. Vyvodím z toho několik operativních směrů.

- Uznat význam rodičovské péče znamená zajímat se nejen o délku rodičovské dovolené, ale také o **peněžní příspěvky**, na které při ní vzniká nárok. Komise a evropští sociální partneři nyní orientují svoji práci tímto směrem. Občanská společnost musí také odpovídat na očekávání samotných rodin, a zejména otců, aby jim pomohla nalézt odpovědi na otázky, které si nyní o své rodičovské úloze kladou.
- V tomto stejném smyslu uznání doby, kterou rodič stráví s dětmi, by se EU určitě měla více zaměřit **adaptaci režimu sociální ochrany a důchodového režimu**, které by měly brát v úvahu tento vklad do společnosti. Posláním Výboru pro sociální ochranu je zajímat se o rozměr tohoto „třetího pilíře“ otevřené koordinační metody v oblasti důchodů, který byl až do současnosti příliš opomíjen.
- Více se zajímat o kvalitu práce rodičů, mužů a žen, o její flexibilitu a pracovní dobu, by také mohlo zdůraznit cíl budoucí Lisabonské strategie ve prospěch více pracovních míst a více **kvalitnějších pracovních míst**. Včera k nám mluvil psycholog o významu chování rodičů vůči svým dětem: ale jak se máme dívat na své děti po dvanáctihodinových pracovních směnách nebo pokud cítíme úzkost z nejistého pracovního místa?
- V neposlední řadě se více zajímat o **kvalitu péče o děti v předškolních zařízeních. Na toto téma bylo během této konference zaznamenáno mnoho užitečných připomínek**. Měli bychom klást důraz na výměny dobrých praktik v této oblasti, a přitom se opírat o skupinu demografických odborníků, nebo dokonce mobilizovat různé nástroje sdílení (otevřené koordinační metody v oblasti školství a sociální integrace, Evropská aliance pro rodiny).

Závěr

Ve stručnosti lze říci, že tato konference dodala Evropské komisi novou odvahu jednat tak, aby nejen sociální politiky, ale veškeré politiky Unie braly v úvahu tak významné oblasti, jakými je kvalita rodinného života a v jejím jádru kvalita péče o děti a tedy i vztahy mezi rodiči, otcem a matkou dětí. Sociální a rodinné otázky si jsou a budou velmi blízko. Sociální Evropa, Evropa rovných příležitostí i Evropa zaměstnanosti jsou velmi úzce svázány s Evropou, která dbá na kvalitu péče o děti a tedy i na kvalitu rodinného života. V tomto mém proslovu kladu maximální důraz na zdrženlivost, delegování na nižší úroveň a respekt vůči rozmanitosti kultur, na rozmach volby rodičů, na tuto *odpovědnost a nezávislost*, která rodičům přísluší.